

Fajrajzl 6 bodů

Ve svém komentáři k tezi Mii Kelmer Pringleové z konce sedmdesátých let se na velice konkrétním a mě osobně blízkém a známém příkladu pokusím formulovat dvě otázky do jaké míry se volby mít děti, nemít kariéru a nemít děti, mít kariéru navzájem vylučují a jak moc je ještě aktuální tvrzení o dvou tlacích či lépe požadavcích na vzdělání a reprodukci.

Existuje jedna osoba mě velmi blízká, která v době ukončení magisterského studia humanitních studií již byla zaměstnána na pozici získané, ne na inzerát, či proto, že by ji hledala, ale která byla čerstvě vytvořena a nabídnuta této osobě na základě již vytvořeného renomé. Samozřejmě byla tato pozice v oboru. Osobně se domnívám, že zde už je řeč o jakémisi kariérním postupu. Nedlouho poté byla svatba a nastal čas pro onu volbu z teze Pringleové: děti, nebo kariéra? V tomto konkrétním příkladě mohla kariéra počkat a po skončení mateřské nebyl problém se na tuto pozici vrátit (neopomenutelným faktem však zůstává, že je to pozice ve státní správě). Volba byla tedy jasná: Děti!

Dovolím si odbočit a vysvětlit proč jsem v úvodních dvou otázkách úmyslně pominul tvrzení, že v případě této volby si žena zaslouží uznání, za přijetí tohoto „úkolů“. A to z několika důvodů: Za prvé není jasné, od koho by toto uznání mělo přijít, od státu, rodičů, manžela či tchána s tchyní? V USA, tedy kontextu, ve kterém autorka psala, je to automaticky jasné: uznání v morálním diskursu. V USA je nesen všeobecně akceptovanou religiozitou, ale samozřejmě přesahuje do celého občanského diskursu. Pro českou společnost je charakteristické, že se takto ptáte; není moc zemí, kde by byl morální diskurs tak slabý. Ještě tak ostatní postkomunistické země - s výjimkou Polska. Za druhé jestliže se jedná o vědomou volbu (téměř stoprocentně zaručenou dnešními antikoncepcemi a samozřejmým přijetím bezdětných rodin i žen) nač ono uznání? Znamenalo by to snad, že žena bez dětí utvářející svoji kariéru je hodna opovržení? A za třetí nezasloužil by uznání spíše způsob, jakým se žena potýká se svým úkolem matky. Nebylo by lepší hodnotit kvalitu výchovy, než fakt, že má žena děti? Tímto nechci, jakýmkoli způsobem degradovat role matek či onu volbu matkou se stát. Pouze mi ono tvrzení o uznání připadá ne zcela domyšlené a přesně mířené pouze v případě, že by se ženy rozhodnuté se stát se matkou naprosto vymykaly (Probůh, shoda podmětu s přísudkem, taková chyba Vás v žádosti o místo v každém intelektuálnějším povolání deklasuje!) normálu a jejich rozhodnutí je opravdu stálo jakoukoli šanci na kariéru.

Jak však můžeme vidět na mém příkladu, opak je pravdou a mateřství nemusí nezbytně znamenat konec kariéry. Tu je jádro pudla! Bravo. I pomineme-li, v rámci mého příkladu, fakt, že se dotyčná mohla po rodičovské dovolené na pozici vrátit, dokázala, že je možné pracovat na kariéře i při studiu, proč b to tedy mělo být nemožné pro matky tříletých dětí?

Literatura:

Možný, I. 2006. Rodina a společnost. Praha: Sociologické nakladatelství.

Laurincová Výborné, 8 bodů

Materstvo je v západných spoločnostiach vnímané ako slobodná voľba, avšak úplná kontrola nad reprodukciou je len zdanlivá, keďže ženy zvažujú vo svojom rozhodovaní celú radu faktorov, ktoré nemôžu ovplyvniť. Súčasné životné dráhy sú popisované ako vysoko individualistické a premenlivé a tento charakter postmoderných životných dráh môže byť veľmi ťažko zlučiteľný s materstvom (Bartošová, Slepíčková 2008: 35, 50). A naopak: mateřství je těžko slučitelné s individualismem. Je to opravdu otázka volby, ne? (Tedy, pokud najdeme partnera, který s námi bude naši volbu sdílet.)

Všadeprítomná apelácia na zvyšovanie životnej úrovne v spoločnosti predstavuje pre rodinu, v ktorej je ženina starostlivosť o ňu prácou na plný úväzok problém, pretože aj ekonomická kapacita ženy musí byť komerčne uplatnená na trhu. Ukazuje sa, že často nie je možné, aby sa ženy držali mimo sféru verejného života a to jednak z dôvodu ekonomického, jednak z dôvodu investícií, ktoré dnes ženy bežne vkladajú do svojho vzdelania (Možný 2006: 234).

Riešenie, ktoré by mohlo prispieť k zvládnutiu týchto požiadaviek (hodnota materstva vs. dôraz na kariéru) podáva téza Nancy Chodorow. Jej podstatou je rovnosť v zdieľaní rodičovstva, kde podiel otca na starostlivosti o dieťa by mal matke umožniť spojiť jej materstvo s rozvojom jej individuality (Barša 2002: 133). Dobré riešenie – ale opäť: „Tedy, pokud najdeme partnera, který s námi bude naši volbu sdílet.“ Koně můžete přivést k vodě, ale nemůžete ho přimět, aby pil. Mužský jsou horší než koně, překvapivě často.

Je však požiadavok modernej doby na individuálny rast spojený s kariérou pre všetky ženy podstatný? Kariéra je totiž prístupná len určitej skupine žien (napríklad absolventkám vysokých škôl) a pre iné môže byť celkom irelevantná. Vplyv na výber životnej dráhy majú aj osobné preferencie jednotlivých žien. Catherine Hakim dekonštruovala predstavu o kariére ako tej, po ktorej všetky ženy túžia, identifikovaním rôznych preferencií žien a ich kategorizáciou na tri skupiny.

Prvú tvoria ženy zamerané na rodinu a domov, pre ktoré je rodina prioritou, preferujú zostať v domácnosti, preto do svojho rozvoja pre pracovný trh neinvestujú. Druhá skupina je tvorená ženami orientovanými na prácu, ktorá je pre nich v živote dôležitá a preto jej aj podriaďujú rodinu a svoj osobný život. Do poslednej skupiny patria tzv. adaptívne ženy, ktoré svoje jednanie prispôbujú situácii a preferencie v priebehu svojho života menia podľa toho, čo považujú za nutné (Hakim 2006).

Dvojité tlak, o ktorom hovorí Pringle, je uplatňovaný na rôzne skupiny žien rôzne.

Žena sa tak vždy nemusí cítiť rozdvojená medzi materstvom a zamestnaním, pretože preferuje buď jedno alebo druhé. Je však otázkou či tie, ktoré preferujú materstvo majú dostatok podpory (nie len ekonomickej), aby sa mohli tejto úlohy bez problémov ujať. Ano.

Zdroje:

Bartošová, M., Lenka Slepíčková. 2008. „Problematické tranzice k mateřství.“ Sociální studia 5 (2): 35-54.

Barša, P. 2002. Panství člověka a touha ženy. Praha: Sociologické nakladatelství.

Hakim, C. 2006. „Women, careers, and work-life preferences.“ British Journal of Guidance and Counselling 34 (3): 279-294.

Možný, Ivo. 2006. Rodina a společnost. Praha: Sociologické nakladatelství.

Sucháčová 4 – trochu iste to odflákla, ne?

V textu Pringle nacházím především tyto teze: 1. Dříve neměla žena na výběr, zdali chtěla založit rodinu – byl to její úděl. 2. Dnes mají ženy možnost volby mezi kariérou a rodinou. 3. Je důležité ženě projevít uznání za její nelehký úkol. 4. Seberealizace žen při tomto dvojitým břemenu je nelehká.

Pringle ve svém textu velice trefně reflektuje postoje feministických žen. Myslím, že většina žen nad touto problematikou ani zdaleka neuvažuje stejným způsobem jako ona. **Převážně ženy s nižším než vysokoškolským vzděláním** se neodvažují ani pomyslet na to, že by se mohly vymanit ze společensky daného očekávání. Plození dětí berou spíše jako „nutnost“ chovat se konformně vůči společnosti než jako poslání a radost. O tom se možná dá pochybovat; kdybyste bouchala někde u pásu, možná by se Vám zdálo pochopitelnější, že ta děcka jsou radost. Mé (lépe „Své“: zájmeno přivlastňovací se tu vztahuje k pomětu.) tvrzení bych chtěla podložit vyjádřením Haškové: „Míra bezdětnosti v dnešní době stoupá a tento fenomén se potvrzuje **především u žen s vysokoškolským vzděláním**, které se vzdávají možnosti být matkami přibližně ve třetině případů.“ (Hašková 2006: 15) Argumentem z Haškové svoje tvrzení nepotvrzujete, nýbrž naopak zpochybňujete. Hašková mluví „především o ženách s vysokoškolským vzděláním“, kdežto Vy jejím tvrzením podporujete svoje tvrzení o ženách „s nižším než vysokoškolským vzděláním“! Kýho výra!

Opravdu mají ženy možnost volby? Není v dnešní době trochu utopie, aby v rodině byla pouze jedna osoba výdělečně činná, když je celkový počet členů vyšší než tři? Myslím, že většina žen dnes chodí do práce, jelikož náš hektický styl života si žádá dostatečné prostředky pro realizaci takového stylu. A to je možná trochu bludný kruh – máme snad čas na zamýšlení se nad naším životem? Vidím, že spíše ne.

Společnost vytváří velký tlak na role žen a mnohdy není schopna ani ocenit jejich snažení. Každá žena chce svou práci (ať už práci jako zaměstnání, tak práci jako starost o rodinu) zvládat na jedničku. „I vzdělaná žena, která se ve svém zaměstnání chce realizovat a chce v něm podat špičkový výkon, považuje zvládnutí domácnosti a péče o děti za podmínku

integrity své osobnosti, podmínku svého sociálního sebevědomí, kvalitu svého ženství, kterou nehodlá ve prospěch své profese obětovat.“ (Možný 1983) A kde je prostor pro seberealizaci i v jiných oblastech, než jen práce, rodina a domácnost? Zamýšlí se vůbec někdo nad tím, že žena nemá ve svém životě chuť dělat jedno a to samé dokola? Dle mého mínění by si ženy rády vyhradily prostor i pro nějaké koníčky, seberealizaci ve vzdělávání se či se věnovaly svému osobnostnímu rozvoji.

Tímto jsem se snažila vyjádřit ke každé z tezí, jak o nich smýšlím z pozice ženy, která bude jednou muset také učinit rozhodnutí týkající se této problematiky.

Literatura:

Hašková, H. 2006. Fenomén bezdětnosti v sociologické a demografické perspektivě. Praha: Sociologický ústav AV ČR.

Možný, I. 1983. Rodina vysokoškolsky vzdělaných manželů. Brno: Univerzita J. E. Purkyně.

Pringle v Možný, I. 2006. Rodina a společnost. Praha: Sociologické nakladatelství.

Tichý Dobrá práce! 6 bodů

Cílem následujícího komentáře je částečný rozbor tvrzení Mii Pringleové. Ambicí autora je nastínit pomocí argumentů některých sociologických autorů, kde se vyjevují slabá místa citátu. Citát složený z několika souvětí bude rozložen na jednotlivé teze, tvrzení či doporučení, která pak budou postupně podrobena kritice.

„Ženy by se měly vymknout z dvojitého tlaku provdat se a mít děti a zároveň cítit, že "promarňují své vzdělání" či se jinak "nerealizují", když se věnují celodenní péči o dítě.“ (Pringle 1978, dle [Goldthrope 1986:53] v Možný 2006: 191).

Výše citované souvětí se skládá z tezí, že (1) existuje dvojitý a zároveň (implicitně) protichůdný tlak na ženy v určité fázi životního cyklu či cesty a že (2) by se ženy měly od tohoto tlaku oprostít. S první tezí lze jednoznačně souhlasit a doložit jí i velkým počtem odborných prací, jež se tímto problémem zabývají. Hašková a Zamykalová (Slepičková 2008) popsaly normu správného mateřství v českém prostředí takto: „matkou je nutné být, mateřství je třeba plánovat a je nutné o něj ve správný čas začít usilovat, má se jednat o mateřství biologické, vzešlé z heterosexuálního vztahu a žena má o dítě několik let pečovat jako výhradní pečovatelka.“ Z tohoto vyplývá, že stále (minimálně v české společnosti) existuje tlak na mateřství žen. Existuje všude. Společnosti, kde neexistoval, přestaly existovat. Druhý tlak pak vyplývá z obecné tendence k individualizaci moderních a pozdně moderních společností, které byly popsány už nejedním sociologickým „klasikem“ (např. Durkheim,

Tocqueville). Z první tezí lze tedy souhlasit. Je však nutné se od tohoto tlaku oprostít? Jak ukazuje Možný v knize *Rodina a společnost* (2006), vyvinulo se několik postojů k zaměstnanosti matek, přičemž minimálně jeden z Možným popsáných postojů – egalitární (2006: 179) – umožňuje, samozřejmě s určitými problémy, skloubit oba tlaky v úspěšnou životní strategii.

„V minulosti byla rodina ženským údělem, dnes může být její volbou.“ (Pringle 1978, dle [Goldthrope 1986:53] v Možný 2006: 192).

Tyto dvě teze jsou obecně uznávány mnoha autory za pravdivé. I když by bylo možné polemizovat s pojmem „v minulosti“, je pravdou, jak popisuje kupříkladu Možný, že v padesátých letech minulého století byla starost o domácnost a tedy i o výchovu dětí na bedrech ženy – matky. (2006: 187) Trochu více polemicky lze uchopit tezi, zda „může být její volbou“. Jak píše Slepíčková a Bartošová, „ženy ... mohou a musí rozhodovat o tom, kdy a za jakých podmínek se chtějí stát matkami, případně jestli vůbec chtějí.“ (2008) Z tohoto vyplývá, že vzhledem k výše zmíněnému individualismu se nejedná pouze o svobodu rozhodnutí, ale i o nutnost se rozhodnout.

„Jenom ty, které chtějí věnovat několik let svého života tomuto poslání, by o něm měly vážně uvažovat...“ (Pringle 1978, dle [Goldthrope 1986:53] v Možný 2006: 192).

Jak již bylo nastíněno výše příkladem egalitářské strategie, nelze s touto tezí souhlasit. V současném sociálním státě existují různé způsoby podpory, jež umožňují tuto strategii uplatňovat, z čehož vyplývá, že nejen ženy, jež věnují plně několik let svého života výchově dětí, se mohou stát úspěšnými matkami.

„...pokud se pro ně rozhodnou, mělo by se jim dostat uznání za to, že se ujaly jednoho z nejdůležitějších úkolů pro budoucnost své společnosti.“ (Pringle 1978, dle [Goldthrope 1986:53] v Možný 2006: 192).

Pomocí zjištění Slepíčkové a Bartošové, že „mateřství je pevně spjato s ženskou identitou a volba nestát se matkou je i v době nárůstu bezdětnosti stále vnímána jako deviantní a patologická“ (2008), lze s jistou mírou zjednodušení a logické nepřesnosti (nezjistily, že mateřství se dostává uznání) usoudit, že mateřství je alespoň implicitně chápáno jako hodnotné.

Použitá literatura:

MOŽNÝ, Ivo. Rodina a společnost. Ilustrace Vladimír Jiránek. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006, 311 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), 38. sv. SBN 80-864-2958-X.

SLEPIČKOVÁ, Lenka a Michaela BARTOŠOVÁ. Problematické tranzice k mateřství. Sociální studia. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, 2008, č. 2.

Turková 6 bodů

Napsat komentář k této tezi je složité. Mám se vyjadřovat k tématu, který znám pouze teoreticky. Je to teze, která takto vytržená z kontextu může mít hned několik výkladů. Důležitým aspektem je i rok vydání textu, rok 1978, který pracuje se zcela jinou situací ve společnosti, než jaká panuje dnes.

Nejvíce mi bije do očí tvrzení, že v „minulosti byla rodina ženským údělem, dnes může být její volbou.“ Autorka tím patrně myslela, že dnes již nemusí zůstat na mateřské pouze ženy, popř. se žena může vzdát dítěte úplně. Formulace je podle mě ale nešťastná. Nejsem si jistá, na kolik jsou naše mateřské pudy skutečně naší volbou a jestli je procento žen, které se dobrovolně rozhodnou pro bezdětnost až tak velké. Třetina vysokoškolaček, které nikdy nepoznají radosti mateřství, procento velké je. Tedy, někomu se to může zdát zanedbatelné, ale není to zanedbatelné. Pro ty ženy samy: Až ztratí sexuální atraktivitu, čeká je samota. Dlouhá, třicet, ale častěji čtyřicet let. Zaměstnání jim nabídne rozptýlení alespoň část dne tak polovinu z té doby, v penzi při současné době dožití stráví zhruba dvacet let. Na ten úsek života zbývají kamarádky. Z hlediska české společnosti to znamená, že náš genový pool přijde o jejich děděné vlohy. Podle dat Českého statistického úřadu dostávalo rodičovský příspěvek 5573 mužů z celkového počtu 359 828 příjemců. Že by tlak společnosti byl tak značný? Nemyslím si, porod a výchova dětí je podle mého názoru přirozeností žen a čísla to jen potvrzují.

Naopak kariéru autorka skoro vyzdvihuje z volby na úděl, protože pokud se rozhodneme pro rodinu, „cítíme, že promarníme své vzdělání a nerealizujeme se.“ Na to jsou nějaká data? Toto ženy cítí? S tímto skutečně nemám své zkušenosti, ale jak to, že existují ženy na vysokých pozicích a doma mají svou rodinu? „Přesto, že v pracovním systému na vedoucích místech dominují muži, nelze český trh práce označit za patriarchální. Neshledali jsme ani snahu vytlačit ženy z trhu práce do domácností, ani plošnou diskriminaci“

[Čermáková 1997: 397-398]. Pokud jsou ženy nezaměstnané nebo oproti mužům diskriminované, není jak zjistit, že je to vázané na rodinu. Co se vymanění z dvojitého tlaku týče, měla by se z něj vymanit spíše společnost jako celek. Fakt, že se ženy čím dál více angažují na pracovním trhu, přeci neznamena, že rodina přestává být jejich prioritou. Marie Čermáková ve své stati Postavení žen na českém trhu práce uvádí mnoho faktorů ovlivňujících postavení ženy a většina jich vychází ze samé podstaty obou pohlaví, nikoliv rozhodnutí jít na mateřskou.

Ženy, které se rozhodnou pro potomky, těm by se „mělo dostat uznání za to, že se ujal jednoho z nejdůležitějších úkolů pro budoucnost své společnosti.“ Muži byli a jsou ochotní starat se o svou partnerku a děti – nebo to, že muž chodí do práce, aby se postaral o rodinu, není projev uznání? Tento model se snad vyvinul, protože muž uznal schopnost ženy postarat se o děti lépe. Jaké uznání má tedy autorka na mysli? Snad ze strany zaměstnavatelů, kteří by měli být více nápomocni? Nebo ze strany státu v oblasti sociální péče? Ano, obojí. A také ze strany žen, které samy děti nemají; přibývá jich – viz výše.

Zdroje:

Možný, Ivo. 2006. Rodina a společnost. Praha: Sociologické nakladatelství.

Čermáková, Marie. 1997. „Postavení žen na trhu práce.“ Sociologický časopis. 33(4): 389-404

Vlčková 6 bodů

Mia Kellmer Pringleová v úryvku tvrdí, že v minulosti byla rodina údělem ženy, zatímco dnes je to její volba. (Pringle 1978, dle [Možný 2006: 191 - 192]) S tímto názorem souhlasí také Ivo Možný. Podle něj byla hlavním smyslem tradiční rodiny výchova dětí, která plně zaměstnávala ženu. Od poloviny 20. století rodiče ale díky dostupné a účinné antikoncepci kontrolují počet dětí. Žena pak nemusí celý život věnovat výchově dětí, jelikož jich je málo a navíc jsou zde instituce, jako škola, přebírající některé funkce rodiny. Ženy se tedy mohou věnovat pracovní kariéře. Celoživotní úděl mateřství se zkrátil jen na krátkou, ale významnou epizodu. (Možný 2006: 22 - 23)

To popírá část výroku Pringleové, že ženy by se měly vymknout z tlaku mít děti, protože péči o dítě se nemohou realizovat. (Pringle 1978, dle [Možný 2006: 191 - 192]) Jak je uvedeno výše, ženy se dnes mohou rozhodnout, jestli děti chtějí nebo ne. Není na ně tedy

působen tlak, aby je měly. Je pro mne zajímavé, že už ten tlak necítíte. On opravdu objektivně v západních společnostech slábne. Je to výhodné pro trh a růst HDP, ale jen dočasně- takové společnosti zvolna vymírají, anebo jsou závislé na imigrantech, kteří nesídlí jejich hodnoty. Samozřejmě mnoho žen děti chce a je ochotno jim věnovat část svého života. Tento názor pak Pringleová vlastně podporuje. Ženy by se měly rozhodnout, jestli dětem chtějí věnovat několik let svého života a naplnit tak své poslání. (Pringle 1978, dle [Možný 2006: 191 - 192])

Ženy by se měly podle Pringleové také vymanit z tlaku vdát se. ((Pringle 1978, dle [Možný 2006: 191 - 192]) Tento tlak je dnes ale rovněž překonán, což vyplývá z Možného teorie o rodině. Tradiční rodina měla monopol na reprodukci, ale od 70. let minulého století roste počet nemanželských dětí. (Možný 2006: 21) Jestli tedy byl na ženu dříve nátlak, aby se vdala a měla v manželství děti, dnes o tomto tlaku nemůžeme mluvit, protože je běžné mít děti mimo manželství. Jak píše Možný, manželství je dnes dobrovolně uzavřené. (Možný 2006: 22) Ženy i muži se mohou rozhodnout, zda a s kým do manželství vstoupí. Došlo k tomu, že z domluvených sňatků se přešlo k manželství z lásky. (Luhmann 2002: 151)

Pringleová také říká, že matkám by se mělo dostat uznání za to, že se výchovou dítěte zasloužily o budoucnost společnosti. (Pringle 1978, dle [Možný 2006: 191 - 192]) I samy ženy by si tento úkol měly uvědomit a myslet na něj při rozhodování mezi celoživotní kariérou a výchovou dětí. Kariérou mohou také přispět k budoucnosti společnosti, bez dětí ale budoucnost nebude. Navíc kariéra se většinou dá dělat celý život, plození dětí je ale věkem omezené.

Použitá literatura:

Luhmann, N. 2002. Láska jako vášeň. Praha: Prostor.

Možný, I. 2006. Rodina a společnost. Praha: Sociologické nakladatelství.

Zat'ková 6 bodů,

Pohľad problému vychádzajúceho zo založenia rodiny je jednostranný, pozerá sa len skrz ženskú perspektívu. Predpokladá, že len žena je v situácii, kedy sa musí rozhodnúť či bude matkou, alebo bude budovať kariéru. V prípade, že sa jedná o pár, ktorý zakladá rodinu, tak sa jedná o problém oboch partnerov.

V praxi sa to ukazuje na príklade, sociálnych očakávaní spojenými s rozdelením pracovných povinností. Pod pracovné povinnosti, môže spadať aj starostlivosť o domácnosť, ktorá je delená medzi partnermi, avšak pre „mužove sociálne sebavedomie je ľahšie vyrovnať sa so skutočnosťou, že má ženu úspešnejšiu v povolani a nijak znamenitú gazdinú, než pre ženino, že jej muž síce zvládne vynikajúce domácnosť spolu s kuchynskými prácami, ale je zjavne neúspešný v povolani“ [Možný 1989: 23].

Rozdeliť povinnosti medzi partnerov rovným dielom nie je jednoduché. V podstate vždy dochádza k solidarite a ponecháva sa jednému z partnerov viac kompetencií v istej oblasti. Konzervatívny model, nás tak odkazuje na to, že žena má miesto v domácnosti a muž patrí do plateného zamestnania [Možný 2008]. Tento model je, už ale v praxi menej preferovaný. Jedným z dôvodov prečo k tomu došlo je aj zrovnoprávnenie pohlaví. Je, ale otázne, či zrovnoprávnenie pohlaví nie je aj výsledkom systému. Teda, že súčasná ekonomika si vyžaduje, aby každý jedinec bol ekonomicky aktívny.

Rozhodnutie rodina verzus kariéra nie je len na ženách. Príklon k rodine vždy znamená upustenie z momentálneho kariérneho rastu, a to nie len ženy. Ukázalo sa, že aj muži v období tehotenstva a starostlivosti o neho, kariérne nerastie, tak ako muž, ktorý sa v tejto situácii neocitá. Tento fakt je, ale kompenzovaný v neskoršom období, takáto situácia je príznačná pre rodiny, kde sú obaja partneri kariérne zameraní.

Problém nespočíva v pozícií žien v spoločnosti, problém je samotné nastavenie spoločnosti, celý ekonomický systém požaduje od všetkých jednotlivcov, aby sa orientovali na úspech v kariére, alebo aspoň, aby v nejakej tej pracovnej pozícií zotrvali. Ženy tak dostali možnosť voľby životného štýlu. Rodina verzus kariéra nemusí vždy znamenať buď jedno alebo druhé, a nejedná sa len o voľbu ženy. Je potrebné uviesť, že sa častokrát jedná o výsledok dohôd medzi partnermi, než o samorozhodovanie.

Zdroje:

Možný I. 2008. Rodina a společnost. Praha: SLON.

Možný I. 1983. Rodina vysokoškolsky vzdělaných manželů. Brno: Universita J. E. Purkyně.